

NUORTEN
SUOMI

NUORTEN
AKATEMIA

Nuva^{ry}

Mitä kuuluu nuorten osallisuudelle hyvinvointialueilla?

Tilannekatsaus kevät 2023

Kohti nuorten hyvinvointialueita

- Nuorten Akatemian, Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton ja Nuorten Suomen yhteinen valtakunnallinen hanke vuosien 2022–2025 aikana
- Tavoitteena nuorten osallisuuden edistäminen hyvinvointialueilla
- Rahoittajana opetus- ja kulttuuriministeriö
- [Lue lisää hankkeesta](#)

KOHTI
NUORTEN
HYVINVOINTI-
ALUEITA

Miten?

Tuemme alueellisten nuorisovaltuustojen perustamista ja toimintaa

Rakennamme verkostoja osallisuuden parissa työskentelevien välille

Tuemme viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä nuorten osallisuuden vahvistamiseksi

Saatesanat

Hyvinvointialueiden nuorten osallisuuden tilanteesta kerättiin ensimmäisenä hankevuonna tietoa yksiin kansiin. Tilannekatsaus sisältää muun muassa tietoa nuorisovaltuustoista, esimerkkejä hyvinvointialueiden ja maakuntaliittojen yhteistyöstä sekä nostoja erilaisista osallisuutta edistävästä toiminnasta.

Hyvinvointialueet kehittyvät koko ajan myös nuorten osallisuuden osalta. Tämä onkin suuntaa antava katsaus tilanteesta. Syvemmät analyysit tehdään myöhemmin hankkeen aikana. Esimerkiksi nuorisovaltuustojen tilanteesta tehdään tarkempi selvitys syksyn 2023 aikana ja julkaistaan vuoden 2024 alussa.

Alueelliset nuorisovaltuustot

Ensimmäinen hyvinvointialueen nuorisovaltuusto aloitti toimintansa alkuvuonna 2022 Etelä-Savossa. Huhtikuussa 2023 viimeistenkin hyvinvointialueiden nuorisovaltuustot järjestäytyivät. Osa nuorisovaltuustoista on toiminut maakunnallisina nuorisovaltuustoina jo ennen hyvinvointialueiden aloittamista.

Nuorisovaltuustojen alkuvaiheen toiminnassa on painottunut muun muassa

- toimintatapojen rakentaminen ja toiminnan suunnittelu
- vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen
- lausuntojen antaminen esimerkiksi palvelustrategioihin ja osallisuusohjelmiin

Nostoja nuorisovaltuustojen toimintaedellytyksistä

PUHE- JA LÄSNÄOLO- OIKEUDET

16 alueellisella nuorisovaltuustolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus aluevaltuustossa, 15 ainakin yhdessä lautakunnassa tai vastaavassa toimielimessä ja kahdella, Länsi-Uudellamaalla ja Vantaa-Keravalla aluehallituksessa.

SUORA ALOITEOIKEUS ALUEVALTUUSTOON

Etelä-Pohjanmaalla ja Kainuussa nuorisovaltuustolla on oikeus tehdä aloitteita aluevaltuustoille valtuustoryhmien ja aluevaltuutettujen tavoin. Aloiteoikeus lisää nuorisovaltuuston vaikuttamismahdollisuuksia sekä nuorten ja päättäjien keskinäistä vuoropuhelua.

KOKOUKSET

Alueellisilla nuorisovaltuustoilla on vuosittain vähintään 4 ja enimmillään 12 kokousta vuodesta. Parhaassa tilanteessa kokoukset on aikataulutettu ottaen huomioon muiden toimielinten kokoukset, jolloin nuorisovaltuuston on esimerkiksi helpompi antaa lausuntoja ja aloitteita toimielimille.

KUMMIVALTUUTETUT

10 hyvinvointialueella aluevaltuutetuista on nimetty kummivaltuutettuja nuorten ja päättäjien yhteistyön sekä nuorisovaltuuston vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi.

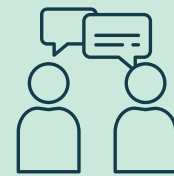
Alkuvuonna 2024 julkaistaan Nuorisovaltuustoselvitys, jossa tarkastellaan alueellisten nuorisovaltuustojen rakenteita, toimintaa ja kehittämistarpeita. Selvitystä varten toteutetaan kysely alueellisten nuorisovaltuustojen jäsenille ja ohjaajille syksyllä 2023.

Nostoja nuorisovaltuustojen toiminnasta

SATAKUNTA

SataNuva järjestää SuomiAreenassa paneelikeskustelun nuorten mielen hyvinvoinnista ja siitä, mitä konkreettista hyvinvointialueen nuorisovaltuusto voi tehdä tämän asian eteen. Paneelissa hyödynnetään SataNuvan 13–20-vuotiaille satakuntalaisille nuorille tekemän ”Mitä sulle kuuluu?” -kyselyn tuloksia.

POHJOIS-KARJALA

PKMANUVA jalkautuu Stop kiusaamiselle -kampanjassa kuntiin keskustelemaan ja keräämään ajatuksia kiusaamisen vähentämisen keinoista yhdessä perhekeskusverkoston toimijoiden ja kuntien nuoriso-ohjaajien kanssa. Kiertueen taustalla on aiemmin alueen nuorille toteutetut hyvinvointikysely ja -kiertue sekä kiusaamiskysely.

KAINUU

Kainuun alnu teki tammikuussa 2023 aloitteen lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn parantamiseksi. Aluehallitus on käsitellyt aloitteen ja antanut sen maakunnallisen perhekeskusjohtoryhmän valmisteltavaksi.

Osallisuusasiat lautakunnissa

Viidellä hyvinvointialueella on osallisuuteen keskittyvä lautakunta tai muu vastaava, eri nimillä ja painotuksilla

- Osallisuus- ja demokratiajohtokunta, osallisuus- ja asiakkuuslautakunta, osallisuusvaliokunta, asiakas- ja osallisuuslautakunta, lähidemokratia- ja osallisuuslautakunta

Kahdeksalla hyvinvointialueella on muu lautakunta, jolle osallisuusasiat kuuluvat. Useimmiten nämä ovat hyteen tai yhdyspintoihin keskittyviä lautakuntia

- Muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta, hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta, kehittäminen ja yhteistyö -lautakunta, asiakkuus- ja laatujaosto

Kahdeksalla hyvinvointialueella ei ole tiettyä lautakuntaa, jolle osallisuusasiat kuuluisivat. Useat eri lautakunnat voivat kuitenkin käsitellä joitakin osallisuusasioita.

Osallisuuteen keskittyvä lautakunta tai vastaava

Etelä-Karjala, Lappi, Pohjois-Karjala, Päijät-Häme, Vantaa-Kerava

Muu osallisuutta käsittelevä lautakunta

Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Itä-Uusimaa, Kainuu, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa

Osallisuus ei kuulu tietylle lautakunnalle

Kanta-Häme, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Keski-Uusimaa, Länsi-Uusimaa, Pohjois-Savo, Satakunta, Varsinais-Suomi

Asukasosallistuminen ja demokratia hyvinvointialueiden strategioissa

KOHTI
NUORTEN
HYVINVOINTI-
ALUEITA

Jari Mäkäläinen, erityisasiantuntija
valtiovarainministeriö

1

Osallistumisen uudistajat

Asukkaiden ja asiakkaiden osallistumisen ja vaikuttamismahdollisuuksien tukeminen ja kehittäminen ovat strategioiden kantavia teemoja.

Pirkanmaa ja Kainuu

2

Yhteistyön rakentajat

Asukkaiden ja/tai asiakkaiden osallistuminen erottuu selvästi, mutta teema ei esiinny yhtä läpileikkaavasti kuin ensimmäisen ryhmän alueilla.

Keski-Uusimaa, Lappi,
Pohjois-Pohjanmaa ja
Vantaa-Kerava

3

Asiakaslähtöiset palveluiden järjestäjät

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet mainitaan esim. arvoina, tavoiteltuina toimintatapoina tai strategisina menestystekijöinä. Niitä käsitellään usein lyhyesti tai abstraktilla tasolla.

Itä-Uusimaa, Etelä-Savo, Etelä-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Länsi-Uusimaa, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Päijät-Häme ja Varsinais-Suomi

4

Asiakaskeskeiset palveluiden järjestäjät

Asukkaiden ja/tai asiakkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ei käsitellä, tai ne mainitaan vain yksittäisenä sanana tai lauseena ilman asian merkityksen täsmentämistä.

Etelä-Karjala, Kanta-Häme, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Savo ja Satakunta

Lähteet:

<https://www.sitra.fi/tapahtumat/demokratia-teemaryhma-15-3-2023-klo-12-00-14-00/>
<https://vm.fi/-/asukasdemokratian-vahvistamisessa-on-kyse-hyvinvointialueiden-perustarkoituksen-maarittelysta>

Osallisuusohjelmat valmistelussa

Kaikilla hyvinvointialueilla on tarkoitus laatia osallisuusohjelma.

Jo julkisissa ohjelmissa tavoitteet ja toimenpiteet ovat melko ylätasolla. Siksi onkin luonnollista, että eri asukas- ja ikäryhmille suunnattuja toimenpiteitä ei useimmissa ohjelmissa ole tarkasti eritelty.

- Kuitenkin Etelä-Savon osallisuusohjelmassa lapsille ja nuorille oma osio ja Keski-Suomen ohjelmassa erikseen mainittu konkreettisia esimerkkejä nimenomaan nuorille suunnatuista toimenpiteistä.

Mittareissa ja seurannassa nuorten osallisuutta seurataan erikseen ainakin Keski-Suomessa kouluterveyskyselyn avulla. Useilla alueilla mittarit ja seuranta jäävät vielä tarkennettaviksi.

Yhdenvertaisuus tai kaikkien asukkaiden ja asiakkaiden huomioiminen nousee esiin jokaisessa ohjelmassa.

Osallisuusohjelma hyväksytty

Keski-Suomi, Päijät-Häme, Keski-Pohjanmaa, Vantaa-Kerava, Pirkanmaa

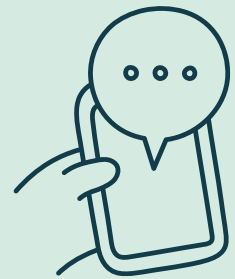
Osallisuusohjelma päätöksenteossa

Etelä-Savo, Kymenlaakso

Osallisuusohjelma valmistelussa

Etelä-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Itä-Uusimaa, Kanta-Häme, Kainuu, Keski-Uusimaa, Lappi, Länsi-Uusimaa, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo, Satakunta, Varsinais-Suomi

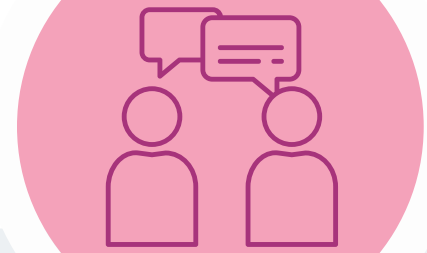
Nostoja uusista menetelmistä

Digiraati

Teemoina strategia, mt-palvelut ja mielen hyvinvointi

Kokeilut Pohjois-Savossa, Kainuussa, Etelä-Pohjanmaalla ja Etelä-Karjalassa hankkeen tuella.

Asukaspaneelit

Teemat ja toteutustavat vaihtelevat

Kokeilut Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Uudellamaalla, Lapissa ja Pirkanmaalla Sitran tuella.

Polis

Useita eri teemoja, mm. nuorten palvelut

Kokeilut Keski-Pohjanmaalla, Etelä-Karjalassa, Pohjois-Karjalassa, Pirkanmaalla ja Keski-Suomessa Sitran tuella.

Hyvinvointia!-peli

Pelillä kerätty tietoa mm. hyte-työn tueksi ja palvelustrategiaan

Kokeilut Pohjois-Savossa, Kanta-Hämeessä ja Lapissa hankkeen tuella.

Nostoja hyvinvointialueilta

Osallistuva budjetointi

Keski-Suomen osallisuusohjelmaan on kirjattu osallistuva budjetointi yhtenä menetelmänä.

Suomen lapsiystävällisin hyvinvointialue?

Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry. tekee vaikuttajakummiyhteistyötä eri puolueiden aluevaltuutettujen kanssa.

Asukaspooli

Pirkanmaalla kootaan asukkaista koostuvaa polia, joka osallistuu aktiivisesti palveluiden kehittämiseen.

Yhteistyötä maakuntaliittojen ja hyvinvointialueiden välillä

Usealla alueella maakuntaliitot ja hyvinvointialueet tekevät tiivistä yhteistyötä osallisuustyön parissa. Yksi käytännön esimerkki tästä on nuorisovaltuustoyhteistyö, mikä lisää nuorten ääntä alueellisessa kehittämisessä.

Viidellä hyvinvointialueella (Kainuu, Pirkanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa ja Satakunta) hyvinvointialue on tehnyt maakuntaliiton kanssa kirjallisen yhteistyösopimuksen, jossa määritellään yhteistyökäytännöistä kuten resurssien jakautumisesta ja nuorisovaltuuston roolista maakuntaliiton toiminnassa.

Myös monilla muilla alueilla maakuntaliitto tekee yhteistyötä nuorisovaltuuston kanssa esimerkiksi pyytämällä nuorisovaltuustolta lausuntoja sekä edustajia maakuntaliiton työryhmiin ja toimielimiin.

Pohjanmaa

Yhteisiä osallisuus-koulutuksia, yhteinen Sitra Lab -tiimi osallisuustyön edistämiseksi

Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ja maakuntaliitto olivat ensimmäisiä, jotka tekivät yhteistyösopimuksen nuorisovaltuustosta

Etelä-Savo

Yhteinen osallisuusohjelma

Luettavaa aiheesta

Hyvinvointialueisiin liittyviä opinnäytetöitä on julkaistu useampia. Lisäksi etenkin palveluihin liittyviä tutkimushankkeita on käynnissä.

- Helena Saari: Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadintamallin kehittäminen
- Fanni Ali-Melkkilä: Osallisuusohjelman kehittäminen Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle
- Jaakko Kinnunen: Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen nuorisovaltuuston perustaminen
- Nuorten palvelut tienhaarassa – kartoitus nuorten sote-palvelujen haasteista hyvinvointialueilla (NUPAT, 2022–2023)

Ota yhteyttä!

Ella Rouhe
Projektipäällikkö
050 324 4699
ella.rouhe@nuortenakatemia.fi

Milla Lamminsivu
Alueellisen osallisuuden
asiantuntija
050 337 2345
milla.lamminsivu@nuva.fi

Laura Saartoala
Osallisuuden asiantuntija
044 012 4609
laura.saartoala@nuortensuomi.fi